

УДК 316.444

Сенюра О. В.

кандидат соціальних наук,
викладач Технологічного коледжу
Національного університету «Львівська політехніка»
вул. Демнянська, 15, м. Львів, 79031, Україна
тел. +380982508177
e-mail: oksanasenyra@gmail.com

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ
СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ**

У статті представлено аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, присвячених вивченню проблем соціальної мобільності. Розглянуто три періоди у дослідженні процесів соціальної мобільності. Зроблений акцент на дослідженні професійної та міжпоколінної мобільності. Проаналізовано результати сучасних наукових досліджень та розглянуто основні перспективи розвитку, що дозволять представити соціальну і професійну мобільність у вигляді складних соціальних процесів. Проаналізовано канали соціальної мобільності як специфічні соціальні практики, пов'язані з переміщеннями в просторі соціальної мобільності.

Ключові слова: соціальна мобільність, професійна мобільність, міжпоколінна мобільність, канали соціальної мобільності, інститути соціальної мобільності, суб'єктивна соціальна мобільність.

Українське суспільство тривалий період зазнає процес соціальної трансформації. Разом з тим досі залишаються невизначеними відповіді на питання щодо суттєвих рис цього процесу, характеру та спрямованості структурування соціальних сил, адекватності теоретичних підходів, що застосовуються для його вивчення. Відомо тільки те, що цей процес перебуває у постійному русі і розвитку, який залежить насамперед від соціальної мобільності елементів соціальної структури суспільства.

Соціальна мобільність є складним багатоаспектним процесом, пов'язаним з вивченням переміщень окремих індивідів і соціальних груп, які відбуваються в рамках соціальної структури. Вивчення соціальної мобільності має довгу історію, що починається з середини XIX ст. (праці К. Маркса і Дж. С. Мілля), включає серйозний вклад дослідників початку XX ст. — від В. Парето (який запропонував теорію «циркуляції еліт») до П. Сорокіна, який розглядав соціальну мобільність як будь-який перехід індивіда або соціального об'єкта (цінності), тобто всього того, що створено або модифіковано людською діяльністю, з однієї соціальної позиції в іншу [1, с. 473].

Проте зараз почався новий відлік сучасного етапу дослідження соціальної мобільності, поступово вибудованої на якісно інших теоретико-методологічних, методичних і емпіричних засадах. Сучасна література з соціальної мобільності нерозривно переплітається з працями, присвяченими освіті, соціальній статі (gender), культурі, владі тощо. Отже, сучасні

соціологи в цілому погоджуються з визначенням класика теорії соціальної мобільності, розвиваючи і поглиблюючи його, наприклад: «Соціальна мобільність — це переміщення індивідів або їх груп між різними рівнями соціальної ієрархії, яка визначається з погляду широких професійних чи соціально-класових категорій. Інакше кажучи, мобільність — це зміна місця в соціальному просторі» [2, с. 436]. Тому метою статті є розгляд і узагальнення сучасних досліджень соціальної мобільності.

Проблемам соціальної мобільності присвячені велика кількість досліджень, що розглядають методологію дослідження [3; 4], канали, види і механізми соціальної мобільності [5]. Є роботи, що торкаються регіональної специфіки соціальної мобільності [6] тощо.

М. Буланова досліджує представників західної соціологічної школи, яких умовно розділила на три етапи, що відрізняються один від одного методами збору даних, процедурами виміру і виділенням певних аспектів аналізу процесів соціальної мобільності. Перший етап дослідження носить «історико-соціологічний характер з використанням відносно простих статистичних методів»; на другому етапі основними критеріями виділяють освіту і професію; на третьому етапі для дослідження соціальної мобільності використовують «побудову логічної моделі професійного просування» [7, с. 137]. Проте необхідно відзначити, що на усіх етапах одним з найактуальніших напрямів у вивченні соціальної мобільності було дослідження, присвячене виміру економічного і професійного статусу індивідів, міжпоколінної і внутрішньопоколінної мобільності.

До першого етапу досліджень соціальної мобільності М. Буланова відносить Р. Бендікса, Г. Зеттерберга, С. Ліпсета, Д. Гласса, які займалися вивченням даних процесів в умовах індустріалізації суспільства. Дослідження цього періоду відрізнялися втіленням різних спроб обґрунтувати соціальну мобільність шляхом аналізу емпіричних даних і виробити показники вимірювання соціальної мобільності. Так, Д. Гласс, аналізуючи величину і спрямованість процесів соціальної мобільності у Великобританії, провів дослідження серед чоловіків, що мешкають в Англії, Уельсі і Шотландії, розділивши їх на декілька груп різних поколінь. Результати цього дослідження показали наявність зв'язку між статусами батьків і синів. Виявилось, що «вона найбільш помітна, коли батьки належать до категорії кваліфікованих працівників фізичної праці або до категорії вищого адміністративного або професійного персоналу. Д. Гласс емпірично показав, що соціальний статус у Великобританії мав тенденції передаватися по «замкненому колу», причому, при досягненні позиції, що знаходяться ближче до вершини стратифікаційної піраміди, відкидає ідеал рівності можливостей» [7, с. 138].

Другий період у дослідженні соціальної мобільності пов'язаний зі збільшенням ролі статистичних методів в аналізі цього процесу. До цього періоду можна віднести таких учених, як П. Блау, Л. Гудман, О. Данкен, Д. Трейман. П. Блау і О. Данкен активно займалися дослідженням соціальної мобільності в професійній сфері, що показало: найбільш мобільною соціальною групою в США є чоловіки. А дистанція між професійними верствами, серед яких найчастіше здійснюється переміщення, мінімальна,

або такі переміщення більшою мірою тяжіють до горизонтальної мобільності. На підставі отриманих ними результатів було виявлено:

1) відносно високий рівень професійної мобільності в США. При цьому на професійне кар'єрне зростання індивіда здійснюють вплив соціально-економічні позиції сім'ї і статус батька (останній «справляє вплив на статус сина в основному через освіту»);

2) «міські мігранти мають більше можливостей досягти бажаного професійного статусу (відносно до «осілих»). Фактично і у мігрантів, і в «осілих» виявляється прямий зв'язок між масштабною місцевості, в якій вони виросли, і їх професійними успіхами;

3) на професійні можливості впливає склад сім'ї [7, с. 138, 139].

Таким чином, другий етап досліджень соціальної мобільності був зорієнтований на аналізі й виявлення чинників, які впливають на професійну мобільність.

Третій етап досліджень пов'язаний з теоріями Дж. Голдторпа, Л. Джонсона, Д. Фізермана, Р. Хаузера, розробки яких допомогли розширити і поглибити статистичні моделі аналізу соціальної мобільності. Зокрема, роботи Л. Джонсона, Д. Фізермана і Р. Хаузера дозволили встановити вплив змін у демографічній ситуації в суспільстві на міжпоколінну мобільність у професійній сфері. Крім того, здійснено спробу розподілу досліджуваних представників професійних груп на класи:

«Вищий клас працівників неручної праці» (управлінців і торгових працівників (поза роздрібною торгівлею); фахівців (найманих і самозайнятих);

«Нижчий клас неручної праці» (власників, торгових працівників (роздрібною торгівлі);

«Вищий клас фізичної праці» (кваліфікованих працівників промисловості, будівництва);

«Нижчий клас фізичної праці» (верстатників, працівників обслуговування, некваліфікованих працівників);

«Фермерів і сільськогосподарських працівників» [7, с. 139].

Дж. Голдторпом при аналізі процесів, пов'язаних з інтенсивністю характеру мобільності, було встановлено, що структура соціальних класів Європи другої половини ХХ ст. була досить динамічною незалежно від становища класу в суспільстві. Співставляючи результати його досліджень економічно-активного населення Британії, Дж. Голдторп доходить висновку про те, що співвідношення висхідної і низхідної мобільності серед чоловіків дуже несприятливе. Проте, при порівнянні масштабів соціальної мобільності між чоловіками і жінками, цей рівень приблизно однаковий і не проявляє чіткої тенденції до зростання або зниження [8, с. 181–200].

Дж. Голдторп запропонував поняття «базова (core)» мобільність. Результати його роботи увійшли в протиріччя як з ліберальними ідеями С. Липсета, який стверджував, що у міру розвитку сучасного капіталістичного суспільства все більша частина населення дістає можливість висхідної мобільності, так і з концепціями марксистів, що наполягали на неминучості низхідної мобільності за ситуації, коли правлячий клас володіє майже безроздільним контролем над засобами виробництва [9].

Сучасний етап дослідження соціальної мобільності ґрунтувався на дослідженнях попередніх етапів, проте чіткіше базується на вивченні професійної мобільності. В цей період процеси соціальної мобільності набувають нових масштабів, оскільки перші є чутливими до будь-яких змін у соціальній структурі. Цей період характеризується нестійкістю і постійною зміною, що супроводжується постійним рухом і переміщенням. Проте незмінна частина населення існує у будь-якому суспільстві і в будь-який час, яка характеризується своєю пасивністю до переміщень. Серед досліджень цього періоду великий інтерес викликають праці російських дослідників Т. Заславської, Є. Антосенкова, Р. Ривкіної та інших, котрі запропонували методичні рекомендації до вивчення мобільності трудових ресурсів [10].

Т. Заславська, приділяючи увагу проблемам мобільності праці, пов'язувала її причини та цілі із задоволенням громадського попиту на ті або інші професії і кваліфікації [11, с. 147]. Певний внесок у вивчення внутрішньопоколінної та міжпоколінної соціальної мобільності внесли також М. Тітма і В. Шубкін. Дослідження В. Шубкіна показали наявність нерівних можливостей молоді в процесі досягнення свого професійного статусу, що детерміновано наявністю існуючих протиріч між системою підготовки студентів і попитом працедавців на ринку праці [12, с. 389].

Класична теорія соціальної мобільності використовує різні поняття для моделювання механізму процесів соціальної мобільності. Ключовим серед них є термін «канал соціальної мобільності». Сучасний дослідник С. Просольченко розглядає зв'язок цього терміну з терміном «соціальний інститут». Загалом канали соціальної мобільності можна розглядати як специфічні соціальні практики, пов'язані з переміщеннями в просторі соціальної мобільності. Натомість, соціальний інститут — це сукупність інституційних соціальних практик, причому інститути пов'язані з практиками соціальних переміщень (чи з каналами соціальної мобільності П. Сорокіна), які С. Просольченко називає інститутами соціальної мобільності. Дослідник вважає, що дані інститути є одночасно основою функціонування механізму соціальної мобільності і ключовим інструментом для управління соціальною мобільністю.

На сучасному етапі перелік соціальних інститутів, що є ключовими інструментами управління соціальною мобільністю, дещо змінився порівняно з класичною схемою П. Сорокіна і, на думку С. Просольченка, набуває наступного вигляду: сім'я, система формальної освіти і виховання, збройні сили, політичні партії, власність, посадова ієрархія і система зайняття посади в державних і недержавних структурах, розподіл праці, професійно-кваліфікаційна структура, система загальних організацій держави, засоби масової інформації.

С. Просольченко також запропонував класифікацію інструментів управління соціальною мобільністю залежно від їх значущості: основні (система освіти, власність, політичні партії), допоміжні (сукупність збройних сил і сукупність загальних організацій держави), базові (посадова ієрархія і розподіл праці), подвійний (інститут сім'ї) і такий, що формується (засоби масової інформації).

Наведена дослідником характеристика каналів соціальної мобільності, траєкторій, що виступають об'єктивною основою в просторі соціальної мобільності, а також виділення ряду соціальних інститутів, зважаючи на їх особливу значущість в просторі соціальної мобільності як «інститутів соціальної мобільності», формують науковий апарат, необхідний не лише для аналізу, але і для управління процесами в просторі соціальної мобільності [5, с. 250].

На сучасному етапі дослідження професійної мобільності аналізували різні аспекти досягнення соціально-професійної мобільності випускників навчальних закладів. Розкриваються як потенціал системи безперервної професійної освіти в питанні формування соціально-професійної мобільності випускників, так і різні компоненти педагогічного супроводу процесу формування професійно важливих на ринку праці якостей і соціальних характеристик молодого фахівця [13].

Неможливо не звернути увагу на сучасні російські дослідження проблем міжпоколінної мобільності, що стосуються змін соціально-професійного статусу дітей порівняно зі статусом їх батьків. Подібні аспекти, як відмічає М. Черниш, якнайкраще відповідають цілям і завданням досліджень, які розкривають природу сучасних змін, що відбуваються в мобільності. Багато в чому це пояснюється тим, що в сучасних суспільствах, що динамічно розвиваються, відтворення професійної структури характеризується значним посиленням міжпоколінної соціально-професійної мобільності, що виступає серйозним чинником соціальних змін і вираженням соціальної активності індивідів [14]. Загалом соціальна мобільність, на думку вченого, справляє істотний вплив на світоглядні установки людей, а також на їх соціальну поведінку, що актуалізує необхідність подальших досліджень на цю тему [15, с. 137].

М. Реутова, проводячи дослідження щодо вивчення і вимірювання показників міжпоколінної мобільності російської молоді, також приходять до висновку, що базовими каналами даної мобільності є освіта і професія. Міжпоколінна мобільність, на думку М. Реутової, є одним з важливих показників соціальних змін у суспільстві, оскільки за своєю суттю є відображенням соціальної активності населення [5]. Таким чином, російське суспільство, що періодично піддається трансформаціям і змінам, стимулювало і продовжує стимулювати інтерес вітчизняних учених до вивчення проблем соціальної мобільності [16].

У сучасному російському суспільстві П. Козирева спостерігає колосальну переорієнтацію масової свідомості, обумовлену зміною соціально-професійної структури. Міжпоколінна мобільність носить переважно вимушений характер і багато в чому обумовлена глибокими структурними зрушеннями в російській економіці. Розглядаючи міжпоколінну соціально-професійну мобільність, дослідниця помічає наростання обмежень, особливо в сільській місцевості, свободи професійного вибору і вибору сфери зайнятості. Зменшився сімейний, у тому числі батьківський вплив на вибір молоддю професії, деформувалися процеси відтворення професійних династій у багатьох важливих сферах зайнятості [17].

Перебувати «в русі» стало способом життя багатьох [18, с. 3]. У зв'язку з чим, продовжуючи думку Дж. Уррі, «соціологія як дисципліна в ХХІ ст. зіткнеться з необхідністю осмислення і теоретизування з приводу постійного переміщення людських і символіко-матеріальних потоків». «Вивчення форм переміщення має центральне значення для соціології і вважає мобільність головною проблемою» [19]. Мобільність, як зазначає Дж. Уррі, це реальні і потенційні переміщення у їх зв'язку з соціальними відносинами в просторі і часі. У праці дослідника з'являється нове поняття систем мобільності, за допомогою якого він описує влаштування соціального життя в масштабах цілих історичних епох. Систематично досліджує різні види переміщень, наприклад, велосипедні пересування, поїздки на потягах, управління автомобілем, уявні і віртуальні переміщення тощо [4, с. 23].

Значним вкладом в усвідомлення тенденцій міжпоколінної, класової, професійної, освітньої мобільності в українському суспільстві стала праця авторського колективу Інституту соціології НАН України, зокрема дослідження С. Макеєва, С. Оксамитної, І. Прибиткової, О. Симончук та ін. [10] Також питання соціальної мобільності розробляли М. Долішній, С. Вовканич, Л. Олесевич, С. Злупко, Н. Коваліско та ін.

Аналізуючи дослідження соціальної мобільності, можна простежити тісний взаємозв'язок даного процесу з поняттям соціальної стратифікації (нерівності), за допомогою якого вивчається «диференціація певної сукупності людей (населення), їх поділ на класи в ієрархічному ранзі» [20, с. 196]. Яскравим прикладом сучасних вітчизняних досліджень є трактування С. Оксамитною поняття соціальної мобільності, яке утверджується в соціології як синонім нерівності, насамперед нерівностей можливостей на противагу чи як доповнення нерівності до ходів та інших соціально-економічних ресурсів та умов. Увесь сучасний період розвитку соціології соціальної мобільності, що безперервно триває донині, дістає самоназву «порівняльні дослідження міжпоколінної стратифікації» [22, с. 31].

С. Оксамитна досліджує суб'єктивну соціальну мобільність, уявлення індивідів про те, наскільки характеристики їхнього статусу зайнятості у дорослому віці різняться порівняно зі статусами їхніх батьків, оскільки зазначає, що у вітчизняній соціології дане явище не досліджувалося і не аналізувалося [23]. Серед основних чинників впливу на суб'єктивну соціальну мобільність дослідниця визначає міжпоколінну соціальну мобільність. Це означає, що індивіди, які здійснили висхідну соціальну мобільність порівняно з батьками, схильні певною мірою саме так і оцінювати власні досягнення.

Підводячи підсумок вищесказаному, необхідно відмітити: проблемам соціальної мобільності в суспільстві в науковій літературі приділялася і приділяється пильна увага. Дослідження соціальної мобільності тісно пов'язане з вивченням соціальної структури суспільства і соціальної стратифікації і має свою наукову традицію. Проте, враховуючи той факт, що соціальна мобільність і професійна мобільність, як її різновид, є складними процесами і складають специфічні риси в умовах нестійкого суспільства, вивчення цих феноменів і надалі вимагає комплексного і усебічного підходу.

На сучасному етапі інтереси учених загалом спрямовані на «глобальні і локальні переміщення людей, об'єктів, капіталу, інформації, щоденне використання транспорту, рух через публічний простір і подорожі матеріальних речей в повсякденному житті» [24, с. 55]. Тому Дж. Уррі намагається зробити соціологію принципово чутливішою до проблематики простору і часу. Висунені Дж. Уррі нові правила соціологічного методу пропонують, зокрема, фокусуватися на русі, мобільності і контингентному впорядковуваних замість структури і соціального порядку.

У результаті емпіричного і теоретичного вивчення соціальної мобільності можна очікувати створення унікальної інтегрованої бази даних про мобільність, що включатиме кількісні і якісні результати щодо процесів міжпоколінної мобільності історії поколінь. У практичному аспекті знання про інтенсивність соціальних переміщень, канали мобільності і усвідомлення людей щодо можливостей для переміщень у край актуальні для політиків, економістів і соціальних працівників і складе основу для громадського дискурсу, розуміння темпів соціальної динаміки сьогодення порівняно з попередніми етапами соціального розвитку. Рівень соціальної динаміки безпосередньо пов'язаний з оцінкою міри соціального прогресу в тому або іншому суспільстві.

Перспективним шляхом може стати розроблення аналітичної моделі вивчення соціальної мобільності в міжпоколінній перспективі і вироблення конкретних показників для емпіричного вивчення, які спиратимуться на попередні дослідження. Ці дані можуть бути базою для поєднання кількісного та якісного підходів до вивчення феномену мобільності. Також особливу увагу потрібно приділяти суб'єктивній соціальній мобільності, дослідженню основних чинників, які мало досліджувалась у вітчизняній соціології.

Список використаної літератури

1. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество: [пер. с англ.] / П. А. Сорокин; общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Соколова. — М.: Политиздат, 1992. — 543 с.
2. Аберкромби Н. Социологический словарь: пер. с англ. / Н. Аберкромби, С. Хилл, Б. С. Тернер; под ред. С. А. Ерофеева. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Экономика, 2004. — 620 с.
3. Сорокин П. А. Социальная мобильность: [пер. с англ.] / П. А. Сорокин; общ. ред. В. В. Сапова. — М.: Academia, 2005. — 588 с.
4. Урри Дж. Мобильности / Дж. Урри; пер. с англ. А. В. Лазарева; вступ. статья Н. А. Харламова. — М.: Праксис, 2012. — 576 с.
5. Просольченко С. А. Социальная мобильность, ее каналы и механизмы. Социальные институты как инструменты управления социальной мобильностью / С. А. Просольченко // Научные проблемы гуманитарных исследований. — Пятигорск: ПГТУ, 2010. — № 7. — С. 242–252.
6. Посухова О. Ю. Эндогенные факторы социальной мобильности в Ростовской области / О. Ю. Посухова // Власть. — 2014. — № 9. — С. 94–99.
7. Буланова М. А. Теоретико-методологические аспекты исследования социальной мобильности / М. А. Буланова // Власть и управление на Востоке России. — 2010. — № 4. — С. 136–142.
8. Голдторп Дж. Межпоколенческая классовая мобильность в современной Великобритании: политические аспекты и результаты исследований / Дж. Голдторп, М. Джексон // Зарубежные исследования. — 2009. — № 10. — С. 181–200.

9. Goldthorpe J. The Constant Flux: a Study of Mobility in Industrial Society / J. H. Goldthorpe, R. Erikson. — Oxford University Press, 1992.
10. Сенюра О. В. Дослідження процесів мобільності в історичному контексті / О. В. Сенюра // Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Соціол. і політ. науки. — 2009. — Т. 14, вип. 13. — С. 204–213.
11. Заславская Т. И. Об изменении критериев социальной стратификации российского общества [Электронный ресурс] / Т. И. Заславская. — Режим доступа: http://lomonosov.econ.msu.ru/2007/17/posyhova_ou.doc.pdf
12. Шубкин В. Н. Социология и общество: научное познание и этика науки / В. Н. Шубкин. — М.: ЦСПиМ, 2010. — 424 с.
13. Социально-профессиональная мобильность в XXI веке: сборник материалов и докладов Международной конференции, Екатеринбург, 29–30 мая 2014 г. / под ред. Г. М. Романцева, В. А. Копнова. — Екатеринбург: Изд-во Рос. гос. проф.-пед. ун-та, 2014. — 352 с.
14. Черныш М. Ф. Социальная мобильность в российском и китайском мегаполисах / М. Ф. Черныш // Россия реформирующаяся: Ежегодник-2010 / отв. ред. М. К. Горшков. — М.: Новый хронограф, 2010. — С. 151–168.
15. Черныш М. Ф. Социальная мобильность и массовое сознание / М. Ф. Черныш // Социологические исследования. — 1995. — № 1. — С. 134–138.
16. Николенко Н. А. Социальная мобильность в научном дискурсе общественных наук / Н. А. Николенко // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 7: Философия. Социология и социальные технологии. — 2014. — № 4 (24). — С. 24–35.
17. Козырева П. М. Межпоколенная социально-профессиональная мобильность в постсоветской России / П. М. Козырева // Россия реформирующаяся: ежегодник / отв. ред. М. К. Горшков. — М.: Новый хронограф, 2012. — Вып. 11. — С. 213–235.
18. Урри Дж. Мобильность и близость / Дж. Урри // Социологические исследования. — 2013. — № 2. — С. 3–14.
19. Сушко П. Е. Сельская молодежь в поисках социального лифта: возможности и риски / П. Е. Сушко // Актуальные проблемы социологии молодежи, культуры, образования и управления: материалы всероссийской научно-практической конференции. Екатеринбург, 28 февраля 2014 г. — Екатеринбург: УрФУ, 2014. — Т. 1. — С. 154–158.
20. Гидденс Э. Социология / Э. Гидденс; при участии К. Бердсолл; пер. с англ. А. В. Берков [и др.]. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Едиториал УРСС, 2005. — 632 с.
21. Чекарева А. В. Социальная мобильность как механизм социального неравенства / А. В. Чекарева // Вестник Волжского университета им. В. Н. Татищева. — 2014. — № 1[15]. — С. 231–237.
22. Оксамитна С. Міжгенераційна соціальна мобільність у фокусі академічних і соціально-політичних інтересів [Електронний ресурс] / С. Оксамитна // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 2012. — № 3. — С. 28–44. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/stmm_2012_3_4.pdf
23. Оксамитна С. Суб'єктивне сприйняття соціальної мобільності: досвід міжнародного дослідження та тенденції в Україні / С. Оксамитна // Наукові записки НаУКМА. — 2010. — Том 109: Соціологічні науки. — С. 5–12.
24. Веселкова Н. В. Новые исследования мобильности: Совпадающие и несовпадающие потоки и социальная компетентность / Н. В. Веселкова // Журнал социологии и социальной антропологии. — 2011. — Т. 14, № 3. — С. 50–66.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2015

Сенюра О. В.

преподаватель Технологического колледжа
Национального университета «Львовская политехника»
ул. Демнянская, 15, г. Львов, 79031, Украина

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОБЛЕМ СОЦИАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ

Резюме

В статье представлен анализ научных трудов отечественных и зарубежных исследователей, посвященных изучению проблем социальной мобильности. Рассмотрены три периода в исследовании процессов социальной мобильности. Сделан акцент на исследовании профессиональной и межпоколенной мобильности. Проанализированы результаты современных научных исследований и рассмотрены основные перспективы развития, которые позволят представить социальную и профессиональную мобильность в виде сложных социальных процессов. Проанализированы каналы социальной мобильности как специфические социальные практики, связанные с перемещениями в пространстве социальной мобильности.

Ключевые слова: социальная мобильность, профессиональная мобильность, межпоколенная мобильность, каналы социальной мобильности, институты социальной мобильности, субъективная социальная мобильность.

Senyura O. V.

lecturer, Technology College of Lviv Polytechnic National University,
Demyanska str., 15, Lviv, 79031, Ukraine

PRESENT AND FUTURE RESEARCH INTO THE PROBLEMS OF SOCIAL MOBILITY

Summary

In the article is presented the analysis of scientific works of home and foreign researchers, problems of social mobility sanctified to the study. Three periods are considered in research of processes of social mobility. The done accent is on research of professional and intergeneration mobility. The results of modern scientific researches are analysed and the basic prospects of development, that will allow to present social and professional mobility as difficult social processes, are considered. The channels of social mobility as specific social practices related to transferring to space of social mobility are analysed.

Key words: social mobility, professional mobility, intergeneration mobility, channels of social mobility, institutes of social mobility, subjective social mobility.